

Ljubljana, 8. 6. 2023

Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo
Langusova ulica 4
1000 Ljubljana

Zadeva: Zdravje poziva k nujni okrepitvi standardov EU za kakovost zraka

Spoštovani minister mag. Bojan Kumer,

20. junija boste na srečanju okoljskih ministrov EU obravnavali predlog za revizijo direktiv EU o kakovosti zunanjega zraka (AAQD), ki predstavljajo temelj za zaščito zdravja ljudi in okolja pred onesnaženim zrakom.

Inštitut za zdravje in okolje je organizacija, ki v Sloveniji deluje v javnem interesu. Njeno poslanstvo je spodbujati doseganje ciljev trajnostnega razvoja z medsektorskim povezovanjem ter sodelovanjem s civilno družbo na področjih zdravja in okolja. V okviru [Partnerstva za okolje in zdravje](#), mreže [Plana B](#), s podporo [Mreže za prostor](#) in [Slovenskega združenja za kronične nenalezljive bolezni](#) ter v skladu s svojo vizijo posledično zagovarjamo spremembe, s katerimi bi v Sloveniji izboljšali kakovost zraka.

Trenutno breme slabe kakovosti zraka za zdravje ostaja nesprejemljivo visoko. Revizija standardov EU za kakovost zraka je edinstvena priložnost, ki je ne smemo zamuditi, za preprečevanje prezgodnjih smrti in zmanjšanje zdravstvenega bremena zaradi kroničnih bolezni, vključno s srčnimi boleznimi in kapmi, rakom, astmo itd. Revizija direktive AAQD bo prav tako prispevala k doseganju podnebnih ciljev Slovenije ter prinesla dodatne koristi tako za podnebje kot zdravje, saj gre pri onesnaženosti zraka in emisijah toplogrednih plinov za iste vire.

Onesnažen zrak predstavlja največje okoljsko tveganje za zdravje ljudi v Evropi. Vsakdo je izpostavljen učinkom onesnaženega zraka, kljub temu pa so določeni posamezniki ranljivejši kot drugi. Raven ranljivosti ljudi je v večini primerov zunaj nadzora posameznika, saj je odvisna od starosti, zdravstvenega stanja, socialnoekonomskega statusa, hkrati pa tudi lokacije bivanja, študija ali dela.

Za spremembe na tem področju so ključnega pomena predvsem vaše odločitve in politična volja za postavitve zdravja ljudi v ospredje politike EU in posledično preprečevanje nadaljnjih škodljivih vplivov na zdravje.

Z vidika zdravstveno-gospodarskega bremena in trpljenja ljudi je nujno in pomembno, da se dogovor o revidirani direktivi AAQD sprejme pred evropskimi volitvami spomladi 2024.

Zato vas pozivamo, da v reviziji direktive AAQD na prvo mesto postavite zaščito našega zdravja:

1. Dvignite svoje ambicije in tako pokažite svojo politično voljo

- Standarde kakovosti zraka EU najpozneje do leta 2030 v celoti uskladite s priporočili Svetovne zdravstvene organizacije in najnovejšimi znanstvenimi spoznanji: doseči je treba popolno uskladitev za vsa onesnaževala, vključena v smernice Svetovne zdravstvene organizacije iz leta 2021, in sicer drobne delce (PM_{2,5}), trde delce (PM₁₀), dušikov dioksid (NO₂), žveplov dioksid (SO₂) ter ozon (O₃).
- Podprite pravno zavezujoče mejne vrednosti za prepoznavanje in obravnavanje neenakosti na področju zdravja: jasne mejne vrednosti so najučinkovitejši način za zaščito vseh, zlasti najranljivejših skupin. Osredotočenost zgolj na povprečno izpostavljenost ne bo pomagala zmanjšati bremena za prebivalce, ki so najbolj izpostavljeni onesnaženju. V nasprotju s predlogom Komisije bi tako morala za prizemni ozon (O₃) veljati mejna, in ne ciljna vrednost.

2. Zaščitite vse prebivalce – vključno z ranljivimi skupinami

- Vključite celostne opredelitve ranljivih in dovzetnih skupin v skladu s SZO: dejavniki ranljivosti za vplive onesnaženosti zraka na zdravje so različni in se lahko seštevajo. Predlog Komisije uvaja opredelitev občutljivih in ranljivih skupin, ki morajo biti bolj vključujoče, vključno z izrecno omembo neenakosti na področju zdravja.
- Okrepite obveščanje javnosti o kakovosti zraka kot javnozdravstvenem ukrepu, namenjenem zaščiti in varovanju pred negativnimi posledicami za zdravje: informacije o kakovosti zraka bi morale biti dostopne in pregledne ter vključevati sporočila v zvezi z zdravjem, namenjena ranljivim skupinam.

3. Zagotovite politični okvir, ki bo najbolj prijazen do našega zdravja

- Preprečite odlašanje z ukrepi zaradi usklajevanja in izjem z mejnimi vrednostmi v trenutni različici besedila, ki odpirajo možnosti za preložitev ukrepov.
- Povečajte število in reprezentativnost merilnih postaj. Merila za lokacije merilnih mest bi morala odražati tudi socialne neenakosti, vključno z izpostavljenostjo ranljivih in dovzetnih skupin, kot so lokacije socialnih stanovanj, šol, bolnišnic ali domov za starejše.
- Podprite neodvisen pregled dokazov, ki ga redno izvaja Svetovna zdravstvena organizacija in ki naj postane jedro predvidenega načina za pregledovanje.

Vnaprej se vam zahvaljujemo za vašo odločno podporo pri dajanju prednosti zaščiti zdravja na prihajajočih zakonodajnih pogajanjih in vam ostajamo na voljo za morebitna vprašanja.

Lep pozdrav,

Tomaž Gorenc, direktor Inštituta za zdravje in okolje

v imenu konzorcijev mreže Plan B, Partnerstva za okolje in zdravje, Mreže za prostor in Slovenskega združenja za kronične nenalezljive bolezni.

Podnebni program mreže Plan B za Slovenijo sofinancirata Eko sklad in Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo s sredstvi Sklada za podnebne spremembe. Za mnenja, predstavljena v tem dokumentu, so izključno odgovorni avtorji dokumenta in ne odražajo nujno stališč Ministrstva za okolje, podnebje in energijo ali Eko sklada j.s.